

LGBTİ+'lar İçin Daha EŞit ve Özgür Üniversiteler:

LGBTİ+ ve Toplumsal Cinsiyet EŞitliği
Kapsayıcı Akademiye Dair
Politika ve Uygulama Önerileri

Yayına Hazırlayan

Eşit Haklara Erişim Programı

Yayınlayan

ÜniKuir Derneği

Ankara, Haziran 2023

Supported by
EUROPEAN
ENDOWMENT FOR DEMOCRACY

*Bu yayın European Endowment for Democracy (EED) katkısıyla hazırlanmıştır.
Yayının içeriği EED'nin resmi görüşünü yansıtmaz. Yayında yer alan
bilgi ve görüşlerin sorumluluğu yalnızca ÜniKuir Derneği'ne aittir.*

İÇİNDEKİLER

1. Giriş
2. LGBTİ+ Kapsayıcı Müfredat
3. LGBTİ+ Öğrencilerle İletişim ve Derslerde Tutum
4. Akademisyen Odaları ve Derslik Ortamları
5. Akademik Yayınlar ve Etkinliklerde LGBTİ+ ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
6. Son Söz
7. Kaynakça
8. İletişim

01. GİRİŞ

Üniversite eğitimi ve üniversite öğrencilerinin akademik başarıları üzerine yapılan çalışmalarda, üniversite eğitiminde sosyal ve akademik entegrasyonun önemi vurgulanmaktadır. Üniversite öğrencileri için, akademik entegrasyon, akademisyenler ile ilişkileri ve önemli mikrosistemler olarak müfredat, bağlamlarında gerçekleşir. Bu çalışmalarda, akademik müfredatların, tarihi olaylar, devlet politikaları ve iktidar gibi makrosistem ve ekzosistem güçlerine tabi olduğu ve bunlar çerçevesinde eleştirel olarak şekillendiği ileri sürülmüştür (Astin, 1993; Tinto 1993, Lattuca ve Stark, 2009). LGBTİ+ öğrenciler ve akademisyenlerin ilişkilerinde ise öğrencilerin varoluşlarıyla ilgili deneyimlerini daha iyi anlamalarını sağlayan mentörlük ve rol model olma, yargılanma endişesi olmadan fikirlerini açıklıkla paylaşabilme gibi unsurları içermektedir. Cullen ve Smart (1991) akademisyenler ve öğrenciler arasında bu tür bir iletişim olmadığında öğrencilerin kendilerine değer verilmediğini düşünebileceklerini ifade eder ve bu durumun, öğrencilerin üniversite eğitimlerini yarıda bırakmalarına sebep olabileceğini belirtir. Garvey (2020) ise akademinin queer ve trans öğrencileri daha iyi tanımasını ve merkeze almasını; bu öğrenciler için varsayımlarını gözden geçirmenin akademik, idari ve etik açıdan gerekli olduğunu öne sürer.

Bu bağlamda özellikle Mayo (2014)'nın altını çizdiği ayrım oldukça önemlidir: "Cinsel ve cinsiyet azınlık gruplarındaki öğrencileri mağdur olarak konumlandırırız. Bu durum, o öğrencileri ayrımcılıktan korumayan, müfredatta temsil etmeyen veya üniversitelerin tüm imkanlarına eşit olarak erişim sağlaması için teşvik etmeyen kurumlarda akademik başarılarını nasıl sağlayacaklarını ihmal etmemiz riskini doğurur (s.4)." Mayo'nun işaret ettiği ayrım düşen bir noktadan, ÜniKuir Derneği olarak 2021 yılından itibaren yaptığımız çalışmalar, devlet üniversitesi ya da vakıf üniversitesi fark etmeksizin LGBTİ+'ların ya da bu konularda akademik bilgi üretmek isteyen üniversite öğrencilerinin ders seçme süreçlerinden başlayarak, derslerdeki tartışmalarda, akademisyenlerle ilişkilerinde, ödev ve tez gibi akademik üretimlerinde seçtikleri çalışma konularında caydırmalara, kötü muameleye ve ayrımcılığa maruz bırakıldıklarını göstermektedir.

Örneğin, 2021-2022 yılında yaptığımız çalışmalara göre, Ankara ve İstanbul'daki devlet üniversitelerinden araştırmaya katılan üniversite mensuplarının yanıtlarının sonucunda LGBTİ+'lara Yönelik Ayrımcılık Ölçeğinde en yüksek skoru alan gösterge Akademik Faaliyetler olsa da 18 üniversitedeki ortalama skor 100 üzerinden 51,50'de kalmıştır. Yapısal izlemede gerçekleştirilen müfredat analizi ise üniversitelerde LGBTİ+ kapsayıcı toplumsal cinsiyet perspektifinin zorunlu dersler başta olmak üzere tüm derslerdeki oldukça kısıtlı olduğunu ortaya çıkarmıştır¹. Oysa son yıllarda, heteronormatif müfredatları sorgulamanın ve kapsayıcı öğrenme ortamları yaratmanın önemi pek çok çalışma tarafından ortaya konmaktadır (Banks 1994; Evans, 2009; Pitcher ve diğerleri, 2018; McGill ve Joslin, 2021).

1 ÜniKuir Derneği ve SPoD (2022). *Ankara ve İstanbul'daki Devlet Üniversitelerinde LGBTİ+ Hakları Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Raporu*. Ankara. <https://www.kuirizlem.org/raporlar>

2023 yılında yayınladığımız Üniversitelerde LGBTİ+'lara Yönelik Ayrımcılık ve Hak İhlalleri 2022 Yılı Raporu'nda² ise LGBTİ+ ve toplumsal cinsiyet konulu tez ve ödev çalışmaları sırasında akademisyenler ya da üniversite yönetimi tarafından engellemelerle veya caydırmalarla karşılaşıldığı; öğrencilere atanmış isimleri ve Türkçe dışındaki bir dilde (İngilizce, Fransızca, Almanca gibi) eğitim alınan derslerde atanmış cinsiyetlerinin zamirleriyle (pronoun) hitap edildiği, akademisyenlerin ve öğrencilerin derslerde LGBTİ+fobik ve ayrımcı söylemlerde buldukları; ayrımcı söylemde bulunan öğrencilerin akademisyenler tarafından ifade özgürlüğü kapsamında desteklendiği bulgularına ulaşılmıştır. Bu raporlama çalışması sırasında gerçekleşen odak grup görüşmelerine katılan öğrencilerden sadece 2'si üniversitelerinde akademisyenlerle olan iletişimlerini son derece olumlu olarak tanımlarken, 11 öğrenci durumun bölümlere ve fakültele göre değişkenlik gösterdiğini, 2 öğrenci ise akademisyenlerin derslerde açıkça LGBTİ+'lara yönelik nefret söyleminde bulduklarını ifade etmiştir. Benzer şekilde sadece 2 öğrenci ders izlencelerinde toplumsal cinsiyet, queer teori, cinsiyet ve cinsellik çalışmaları konularının güncel olduğunu ancak 13 öğrenci bu konuda akademisyenlerin ve ders izlencelerinin güncellenmediğini, kuramların yetersiz olduğunu belirtmiştir. Öğrenciler, akademisyenlerin bu tutumları sebebiyle derslerde söz almaktan ya da ödevlerini tartışmaktan çekindiklerini ifade etmiştir.

Tüm bu olumsuzluklar, ayrımcılıklar ve ihlaller; üniversitelerdeki LGBTİ+'ların eğitim öğretim hayatlarını, akademik kariyerlerini, üniversiteleriyle, çevreleriyle ve yaşamla bağlarını, ruh sağlıklarını temelden etkilemekte ve LGBTİ+'ların cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimlerini gizlemek zorunda kalmalarına ve akademik hayatlarında da otosansür uygulamalarına neden olmaktadır.

Politika ve İyi Uygulamalar Rehberi serisinin ikincisi olan bu metinde akademik yolculuklarında LGBTİ+'lar için daha eşit ve özgür bir hale getirmek için inşa edilebilecek eşit ve özgür bir akademiye dair politika ve uygulama önerilerini sunmayı amaçladık.

Rehberde LGBTİ+ öğrencilerle iletişim ve derslerde tutumun, müfredatın kapsayıcılığının; akademik yayınlarda ve etkinliklerde, LGBTİ+ hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında bilgi üretmenin neden önemli olduğunu, ne anlama geldiğini, neden gerekli olduğunu, dahası LGBTİ+'ların akademiye kendilerini temsil edebildiği ve bilgi üretebildiği, güvenli alanlara dönüştürülmesinde atılabilecek adımları ve politika önerilerini bulacaksınız.

Umarız bu rehber, alandaki sorunları azaltmaya yönelik uygulamalara ve iyileştirmelere vesile olur. Eleştirel cinsiyet ve cinsellik çalışmalarından başlayarak, tüm disiplinlerde LGBTİ+'lar ve araştırmacılar için daha eşit ve özgür bir akademi umuduyla,

İyi okumalar!

2 Ünkuir Derneği (Mart 2023) Üniversitelerde LGBTİ+'lara Yönelik Ayrımcılık ve Hak İhlalleri 2022 Yılı Raporu. Ankara. <https://www.unikuir.org/assets/public/projects/dosyalar/unikuir-dernegi-universitelerde-hak-ihlalleri-ve-ayrimcilik-2022-yili-raporu.pdf>

02.

LGBTİ+ KAPSAYICI MÜFREDAT

Üniversitelerde LGBTİ+ odaklı konuların ve özne deneyimlerinin dahil edildiği kapsayıcı müfredat; LGBTİ+'lar gibi dezavantajlı toplulukların yok sayılmadığı, marjinalleştirilmediği, suçlulaştırılmadığı, düşmanlaştırılmadığı ve hedef gösterilmediği ders içeriği olarak sunulan ve üretilen, paylaşılan metinler anlamına gelir. Bu müfredat ve izlenceler üniversiteleri ve bileşenlerini çeşitliliğe, kapsayıcılığa ve eşitliğe teşvik eder. Aynı zamanda LGBTİ+ kapsayıcı ders içerikleri; toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili çeşitli sosyal, tarihi, kültürel ve bilimsel yönlerin anlaşılmasını ve bu konuda öğrencilerin bilimsel ve doğru bilgi edinmesini sağlar.

LGBTİ+ kapsayıcı müfredatın uygulanması, üniversite bileşenlerinin hem iç paydaşlar (öğretim üyeleri, öğrenciler, personel) hem de sivil toplum kuruluşları gibi dış paydaşlar arasında sıkı bir iş birliği gerektirir. Bu iş birliği sürekli diyalog ve katılım süreçlerini beraberinde getirir. Üniversiteler kapsayıcı müfredatları benimseyerek hem kampüs iklimini LGBTİ+'lar açısından daha güvenli hale getirebilir hem de öğrencileri kendisine ve çevresine dair bilinçlendirerek aktif vatandaşlar olmaya hazırlar. Böylece üniversiteler daha kapsayıcı, çeşitli ve eşitlikçi bir öğrenme ortamı yaratırlar.

Peki Kapsayıcı Müfredatlara Neden İhtiyaç Var?

Türkiye'deki üniversitelerdeki akademik personellerin büyük çoğunluğu LGBTİ+ odaklı konuları derslerinde hassas ve etkili bir şekilde ele almak için yeterli eğitim ve kaynaktan yoksunlar. Bu durum sadece alana dair kaynak eksikliğinden kaynaklanmamakta, aynı zamanda bu konuda bilgi üreten sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına akademiye yer verilmemesinden, akademi dışında üretildiği iddia edilen bilgilerin, deneyimlerden müteşekkil içeriklerin değersizleştirilmesinden, kurumlar ve çalışmalarının suçlulaştırılmasından ve üniversite bileşenleriyle kurumlar arasında iş birliği ve diyalog imkanlarının ilgili otoriteler tarafından kısıtlanmasından kaynaklanmaktadır.

Kamuoyu ve devlet otoriteleri tarafından üniversite kurumunun kendisine, kurum bileşenlerine veya LGBTİ+'lara yönelik olası tepkiler, baskı ya da soruşturmalar nedeniyle LGBTİ+ odaklı ders ve izlencelerine sansür uygulanabilmekte veya bundan kaçınmak için akademisyenler ders içeriklerini hazırlarken müfredatlarında otosansür uygulayabilmektedir. Bunun üstesinden gelmek için bazı akademisyenler, müfredatları ve dersleri kapsamında alternatif yollar geliştirmeye devam etmektedir.

Dahası LGBTİ+ öğrenciler, üniversitelerde damgalanma ve zorbalıkla karşı karşıya kalmakta ve kapsayıcı müfredatın eksikliği ise kampüste LGBTİ+'ların daha da marjinalleştirilmesine ve öğrenim hayatlarından dışlanmasına, tüm

bunlardan ötürü öğrenime devam etmemelerine, üniversiteyi bırakmalarına neden olmaktadır.

Bir diğer nokta müfredatlarda ve akademik faaliyetlerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sadece sosyal bilimler alanının meselesi olduğuna ve hatta LGBTİ+ öğrencilerin daha ziyade bu fakültelerde öğrenim gördüğüne dair genel kanının aksine; kapsayıcı akademi ihtiyacı, alan fark etmeksizin “bilim yuvası” olan üniversitelerin tüm alanlarının meselesi olduğu ve akademinin her alanında LGBTİ+ öğrencilerin varlığı gözden kaçırılmamalıdır. Akademideki yaygın kanılardan diğeri de LGBTİ+’ların sadece toplumsal cinsiyet, cinsellik, queer ve feminizm çalışma alanlarında yer aldığı veya almak istediğidir. Sadece bu klişeleştirme ve kalıp yargı örnekleri dahi LGBTİ+’ları akademiye kısıtlayan etmenlerdendir. LGBTİ+’ların sadece öznesi olduğu alanda çalışabileceği kanısı ve LGBTİ+’ların uzmanlığının, deneyiminin ve birikimlerinin salt kimlikleri özelinde olduğu varsayımı, LGBTİ+’ların dahil edilmesinden ziyade kısıtlanmasına neden olan yaklaşımlardır.

Diğer taraftan LGBTİ+ öğrencilerin mühendislik programlarında damgalama ve değersizleştirilme deneyimleri üzerine yapılan çalışmalar (Cech ve Rothwell, 2018) mühendislik eğitiminde LGBTİ+’lara yönelik önyargıların yaygın olabileceğinin altını çizer. Benzer şekilde, Bilimoria ve Stewart (2009) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada da bilim ve mühendislik bölümlerindeki LGBTİ+ öğretim üyeleri için akademik iklim incelenmiş ve “bilimsel yöntemin yaygın olarak kabul edilen prensipler (örneğin, pozitivizm, objektivite, rasyonalite)” ile cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği hakkında genel bir farkındalık eksikliği, “LGBTİ+’lara dair konuların ve sorunların natrans³ heteroseksüel bilim ve mühendislik öğretim üyeleri için önemli görünmemesi” ihtimalini işaret ettiğini ortaya çıkarmıştır (s. 87). Aynı şekilde, Linley, Renn ve Woodford (2014) tarafından yapılan bir başka araştırma da STEM⁴ alanında lisans ve lisansüstü programlarına kayıtlı LGBTİ+ öğrenciler, akademisyenlerle bazı olumlu etkileşimler yaşadıklarını belirtir. Ancak öğrenciler, cinsel kimlik ve yönelimlerini sadece gerekli gördükleri zaman, örneğin tercih ettikleri isimleri ve cinsiyet zamirlerini kullanmalarını isteyerek, açıkladıklarını ifade etmiştir. Bu çalışmada (Linley vd., 2014), pozitivizm ve objektivitenin baskın olmasının, LGBTİ+’lara ve sorunlarına yönelik ilgisiz olarak algılanan bir ortamın oluşmasına neden olduğu; böylelikle bazı disiplinlerarası etkiler olumlu sonuçlara yol açsa da genel olarak LGBTİ+ öğrencilerin kendilerini tam olarak ifade edemedikleri müfredat ve sınıf ortamları olduğu ileri sürülmektedir.

3 Trans aktivist ve yazar Aliğül Arkan tarafından *cisgender* kelimesinin çevirisi olarak önerilmiştir. Beyan ettiği cinsiyet kimliği, doğumda ya da daha öncesinde dış genital özelliklere ve bu özellikler üzerine inşa edilen varsayımlarla atanan cinsiyetle örtüşen kişileri tanımlar.

4 Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik gibi alanların olduğu tüm alt disiplinlerdeki konuları içerir.

Bu bağlamda üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeten kapsayıcı müfredat ve ders izlencelerinin varlığı hayati derecede önem taşır. Kapsayıcı müfredat:

- LGBTİ+ öğrencilere destek sağlayarak kimliklerinin ve deneyimlerinin değerli olduğunu gösterir. Ayrıca öğrencilere yalnız ve yalnız olmadığını mesajını verir. Böylece üniversite ve kampüslerde yalnız hissetmelerini önler ve güvende hissetmelerine olanak tanır.
- LGBTİ+'lara yönelik önyargı, klişe ve safsataları ortadan kaldıracaktır. Böylece öğrenciler arasında toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim çeşitliliklerinin anlaşılması sağlanır.
- LGBTİ+ topluluklara temsiliyet ve görünürlük sağlanmasına katkıda bulunur. Bu sayede çeşitli çalışma alanlarındaki varlıkları ve alana katkıları kabul edilir.
- Farklılıklara ve çeşitliliklere saygıyı teşvik eder ve öğrencileri çeşitli topluluklarla etkileşim kurmak için gerekli bilgi ve becerilerle donatır. Öğrencilerin kültürel ve sosyal yetkinliklerini, becerilerini geliştirir.
- Öğrencileri sosyal adalet ve insan hakları konusunda bilgilendirir. Bu doğrultuda insan hakları ilkeleriyle birlikte insan onuruna saygıyı geliştirir, sosyal adaletin tahsis edilmesine ve ayrımcılığa karşı mücadele edilmesine katkıda bulunur.
- Var olan çalışmaların toplumsal cinsiyet eşitliği açısından nasıl eşitlikçi ve kapsayıcı kurguda yapıldığını görünür kılar. Ayrıca öğrencilerin ve akademisyenlerin akademik, bilimsel ya da her türlü üretim içerisinde LGBTİ+'ların dahil edilmediği çalışmalarda eksiklikleri ortaya çıkarmasını sağlar. Bu sayede hem eleştirel düşünme ve yazma becerilerinin gelişmesi sağlanır hem de araştırmacıları yeni çalışmalara teşvik eder.

Toplumsal cinsiyet eşitliği kapsayıcı akademiye dair müfredatların hazırlanması ve yaygınlaştırılmasının teşvik edilmesi; çeşitli paydaşlarla iş birlikleri, diyalog, finansal destek gerektirmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeten akademik alanların inşasında ve sürdürülebilirliğinde müfredatları geliştirmek kadar müfredatların yaygınlaştırılmasını sağlamak da önemlidir. Bunun için aşağıdaki adımlar atılabilir:

- **Sivil Toplum Kuruluşlarıyla İş Birliği:** Toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı ve hak temelli çalışan sivil toplum kuruluşları ve LGBTI+ öz örgütleri ile iş birliği yapmak, kapsayıcı akademik çalışmaları teşvik etmek için esastır. Üniversitelerin dış paydaşları olan sivil toplumla birlikte diyalog geliştirmesi, ortak araştırma ve uygulama projelerinin yürütülmesi, birlikte faaliyetlerin düzenlemesi, akademik çalışmalar ve müfredat geliştirme süreçlerine bu kuruluşların dahil olması hem çeşitli deneyimlerin görünürlüğünü hem de temsiliyetini sağlar. Ayrıca alana dair en güncel çalışmaların takibini kolaylaştırır.
- **Savunuculuk ve Kampanya Faaliyetleri:** LGBTI+ öz örgütleri, toplumsal cinsiyet odaklı ve hak temelli çalışan örgütler, aktivistler ve akademisyenler kapsayıcı eğitim ve öğrenimi teşvik eden politikalar için savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirebilir. Ayrıca akademi içerisinde farkındalık yaratmak ve bu kapsamda kampanyalar yürütmek LGBTI+lara yönelik önyargıları, kalıp yargıları, ayrımcı ve dışlayıcı tutum ve davranışları önlemeye ve bunlarla mücadele etmeye yardımcı olur. Savunuculuk ve kampanya faaliyetleri kapsamında yayın, broşür hazırlama, seminer, panel, konferans ve içerisinde tartışma oturumları düzenleme, film gösterimleri, atölyeler, okuma etkinlikleri gerçekleştirilebilir.
- **Müfredat İnceleme ve Geliştirme:** Akademik kurumlar, üniversiteler, akademi, eğitim ve toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı çalışan sivil toplum kuruluşları ve bağımsız araştırmacılar; mevcut müfredatları toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelemeye; eksikliklerin tespiti ve giderilmesi için ihtiyaç analizlerini oluşturarak başlaması oldukça önemlidir. Çünkü ders içeriklerini geliştirmeye ve alana dair güncellemeye yönelik çalışmalar ancak sorunlar ve ihtiyaçların tespitiyle mümkündür. Ayrıca ilgili kurumların çalışma grupları ve komiteler oluşturması gerekir. Bu noktada iş birlikleri aracılığıyla LGBTI+ öznelerin, aktivistlerin veya bu odakta çalışan sivil toplum kuruluşlarının tarihlerinin ve çalışmalarının müfredata dahil edilmesi, öğrencilerin çeşitli kimlikler ve deneyimler

hakkındaki fikirlerini genişletmesine imkan tanır. Bu sayede müfredatlar daha kapsayıcı hale getirilebilir.

- **Kapasite ve Kaynak Geliştirme:** Daha kapsayıcı ders izlenceleri ve müfredat için toplumsal cinsiyet eşitliği ve LGBTI+ odaklı araştırmaların, çalışmaların hem yükseköğretim kurumları hem burs programları hem de donör kuruluşlar tarafından teşvik edilmesi ve desteklenmesi gerekir. Bunun için üniversitenin toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarına yeterli bütçeyi ayırması, hatta sadece üniversitelerin değil devletin ve Yükseköğretim Kurumu'nun (YÖK) üniversitelere her yıl bu konuda bütçe ayırması gerekir. Araştırma birimlerinin/merkezlerinin kurulması ve işler durumda olması, kurumlara müfredat ve toplumsal cinsiyet eşitliği açısından araştırma yürütebilecek, geliştirebilecek akademisyen ve lisansüstü öğrencilerinin dahiliyetinin sağlanması, öğrencilerin istihdam edilmesi ve/veya burs olanaklarından faydalanmasının sağlanması, araştırma projelerinin finanse edilmesi, bu kapsamda yürütülen projelerin ilgili kapsamdaki uzmanlar tarafından denetlenmesi, üniversitelerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından kapasitelerinin geliştirilmesi ve faaliyetlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması için araştırmacılar, akademisyenler ve donör kuruluşlar arasında süregelen işbirliklerinin ve diyalogun sağlanması, araştırma bulgularının yaygınlaştırılması için platformların temini elzemdir. Bu sayede toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı ders içerikleri için kaynakların geliştirilmesi ve tüm bunların hazırlıkları için kurumların kapasitelerinin geliştirilmesi mümkündür.
- **Uluslararası Değişim Programları ve İşbirlikleri:** Toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeten eğitim konusunda deneyim sahibi uluslararası akademik kurumlarla ve sivil toplum kuruluşlarıyla bağlantı kurulması, öğrenciler ve akademisyenlerin uluslararası değişim programlarına katılımının teşvik edilmesi, bu kurum ve kuruluşlarla ortak projeler, ziyaretler geliştirilmesi ve katılımcıların birbirlerine deneyim aktarımında bulunması; akademik alanda iyi örneklerin görünürlüğüne, ihtiyaçların tespit edilmesine, bilgi ve deneyim paylaşımına ve kurumların müfredat konusunda kapasite geliştirmelerine olanak tanır.
- **Akademisyenlerin Gelişimlerinin Desteklenmesi:** Akademisyenlere mesleki açıdan kapsamlı eğitim ve mesleki gelişim fırsatlarının sağlanması toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeten akademi için oldukça önemlidir. Bu eğitim ve olanaklar, akademisyenlerin kapsayıcı toplumsal cinsiyet çalışmaları hakkındaki bilgilerini artırmaya,

kampüste ve dersliklerde çeşitlilik ve kapsayıcılığı ele alma becerilerini geliştirmeye, LGBTİ+ öğrenciler için daha güvenli ve destekleyici öğrenme ve sosyalleşme ortamları yaratmak için öğrencileri kaynak, bilgi ve stratejilerle donatmaya imkan sağlar.

03.

LGBTİ+ ÖĞRENCİLERLE İLETİŞİM
VE DERSLERDE TUTUM

Üniversitelerde akademisyenlerin ve üniversite personelinin LGBTİ+ öğrencilerle iletişimi, bu öğrencilerle etkileşim kurma ve onları destekleme yollarını ifade eder. LGBTİ+ öğrencilerle sağlıklı bir iletişim kurulması, saygı ve açık iletişim çerçevesinde mümkündür.

Bu iletişim ve tutumlar, LGBTİ+'ların kendilerine özgü ihtiyaç ve endişelerini paylaşabilecekleri, bu konuda çözüm arayışında bulunabilecekleri, kendilerini üniversitelerde güvende ve desteklenmiş hissettikleri kapsayıcı bir ortam yaratmayı içerir. Gerek üniversitenin bütününde gerek kampüs atmosferinde gerekse dersliklerde ve akademisyenlerin odalarındaki tutumlar; tüm üniversite bileşenlerinin eğitim öğretim ortamında çeşitli cinsel yönelimlere ve cinsiyet kimliklerine dair gösterdikleri kabul, farkındalık ve anlayışı beraberinde getirir.

LGBTİ+ ve toplumsal cinsiyet eşitliği kapsayıcı üniversite iklimi için;

- Akademisyenler ve personeller; LGBTİ+ öğrencilerin deneyimlerini, endişelerini ve ihtiyaçlarını dikkatli biçimde dinlemelidirler. Bunun için öğrencilerin kendilerini rahat hissedebilecekleri güvenli bir ortam yaratılması elzemdir.
- LGBTİ+ öğrencilerin kimliklerine ve deneyimlerine saygı duymak, özgür ve güvenli akademi ve kampüs iklimi için hayati derecede önemlidir.
- Öğrencilerin beyan ettiği isimlerinin ve zamirlerin kullanılması, cinsiyet ve cinsel yönelimlere dair varsayımlardan kaçınılması LGBTİ+'ların derslerde rahat hissetmelerine olanak tanır.
- Akademisyenler özellikle derslerinde cinsel yönelimlerin ve cinsiyet kimliklerinin çeşitliliğini yansıtan kapsayıcı dil ve örnekler kullanmalıdır. Bu sayede tüm öğrencilerin; temsil edildiğini, değerli olduğunu ve yalnız olmadığını bildiği, hissettiği bir atmosfere kavuşması sağlanır.
- Derslerde önyargılara, klişe ve safsatalara meydan okuyan eleştirel düşünmeyi teşvik etmek, öğrencilerin akademik ve bireysel gelişimlerine katkıda bulunur ve ayrımcılıkla mücadelede hem özneleri hem de müttefikleri güçlendirir.
- Akademisyenlerin öğrencilere ve öğrencilerin akranlarına saygılı olduğu, özgür bir sınıf ortamının kurulması ve sürdürülmesinin sorumluluğu

akademisyenlere aittir. Ders esnasında üniversite bileşenleri arasında karşılıklı saygı ve anlayışın teşvik edilmesi, güvenli ve kapsayıcı bir sınıf atmosferini destekler. Bu açıdan dersi yürüten akademisyenler, öğrencilere özgür bir ortam sunarak açık tartışmaları teşvik ederek, eleştirmeye açık olarak, aktif birer dinleyici olarak, saygılı iletişim için temel kurallar koyarak ve herhangi bir zorbalık veya ayrımcılık durumunda meseleyi derhal ele alıp çözüm geliştirerek kapsayıcı bir derslik ortamı oluşturabilir. Böylesi dersliklerde LGBTI+'lar izole olmadan dersin katılımcısı olabilir ve rahatlıkla kendilerini, görüşlerini ve deneyimlerini ifade edebilme imkanı kazanır.

- Cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliği ile ilgili konular konuşulurken veya tartışılırken gizlilik ve mahremiyetin sağlanması oldukça önemlidir. LGBTI+ öğrenciler, kişisel bilgilerinin korunacağına ve özenle ele alınacağına dair güvenceye sahip olmalıdır.
- Akademisyenlerin ve personelin; kampüs olanakları, kampüsteki destek hizmetleri ve LGBTI+ örgütlerinin sağladıkları hizmetler hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Üniversitelerde LGBTI+ öğrencileri destekleyici biçimde yönlendirebilmek için bu konuda bilgi edinmek, üniversitede ilgili birimlerle destek mekanizmalarını paylaşmak ve öğrencilerin ihtiyaç halinde nereden, nasıl ve ne şekilde destek alabileceklerinin açıkça bilgilendirilmesini yapmak, bu bilgilendirmenin üniversitelerin web sayfasında ve kampüsün türlü noktalarında, ortak sosyalleşme alanlarında görünürlüğünü sağlamak oldukça önemlidir. Üniversite yönetimi, öğrencilerin tümünün bu bilgilere erişimini sağlamakla yükümlüdür. Bunun için oryantasyon haftaları da dahil olmak üzere üniversite öğrencilerini düzenli olarak bilgilendirmek, bu konuda farkındalık yaratmak için stand çalışmaları yürütmek ve üniversite kadın araştırma ve uygulama merkezleri ile cinsel taciz ve saldırıyı önleme birimlerinin ve sunduğu olanakların, faaliyetlerinin görünürlüğüne destek olmak elzemdir. Öğrencilere destekleyici mekanizmalar ve yönlendirmeler sağlayabilmenin yolu, daha önce de vurguladığımız gibi sivil toplumla iş birliğini gerekli kılar. Bu sayede ihtiyaç duyanların ek desteğe erişmelerine ve ilgili topluluklarla bağlantı kurmalarına yardımcı olur.

04.

**AKADEMİSYEN ODALARI
VE DERSLİK ORTAMLARI**

Üniversitelerde LGBTİ+ öğrencilere yönelik olumlu tutumları aktif bir şekilde teşvik ederek, kimliklere saygı duyan, çeşitliliği kutlayan ve tüm öğrencilerin bütünsel gelişimini destekleyen kapsayıcı ve güvenli bir öğrenme ortamı oluşturmakta sınıf ortamı ve akademisyen odalarının rolü büyüktür. Bu mekanlar öğrencilerin güvenli alan ihtiyacı, aidiyet duygusu, refahı ve akademik deneyimleri üzerinde oldukça etkilidir.

Akademisyen odaları ve derslikler LGBTİ+'lar dahil olmak üzere tüm öğrenciler için güvenli, erişilebilir ve sıcak bir ortam sağlayacak şekilde tasarlandığında konuksever ve kapsayıcı mekan olma özelliklerini bünyesinde barındırır.

Mekânlar, öğrencilerin mahremiyetine ve gizliliğine saygı gösterecek şekilde düzenlenmelidir. Özellikle akademisyen odalarında ya da bireysel görüşmeler yapıldığı odalarda, öğrencilerin kulak misafiri olma veya yargılanma korkusu olmadan, endişelerine ve ihtiyaçlarına ilişkin öğretim üyeleri veya ilgili personelle görüşmeler yapabilecekleri özel alanlar veya danışma alanları düzenlenmelidir.

Kampüslerdeki kapsayıcı mekanlar, öğrenci nüfusunun çeşitliliğini yansıtmalıdır. Bu çeşitliliğin içerisinde tabii ki LGBTİ+'ların varlığı gözden kaçırılmamalıdır. Akademisyen odalarında ya da konuya ilişkin öğrenme ortamlarında veya ortak alanlarda çeşitli cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimliklerini temsil eden, kapsayıcı ve çeşitli görseller, posterler, semboller ve sanat eserleri sergilemek, LGBTİ+ öğrencilerin yalnız olmadıklarını bilmelerine ve desteğe ihtiyaç duyduklarında hangi kapıları çalabileceklerini anlamalarına yardımcı olur.

Ayrıca üniversite binalarındaki açık ve kapsayıcı tabelalar, posterler veya etiketler (stickerlar) öğrencileri destek birimlerine ve güvenli alanlara yönlendirebilir. Bu yönlendirici materyaller özellikle cinsel tacizi ve saldırıyı önleme birimlerine üniversite bileşenlerinin erişebilmesi için hayati derecede önem taşır.

05.

**AKADEMİK YAYINLAR
VE ETKİNLİKLERDE LGBTİ+
VE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ**

Akademik yayınlar, belirli bir çalışma alanındaki bilgi birikimine katkıda bulunan araştırmalar, tezler, makaleler, kitaplar ve dergiler gibi bilimsel çalışmalarını ifade eder. Akademik etkinlikler ise araştırmacıların, akademisyenlerin ve uzmanların çalışmalarını sunmak ve tartışmak, fikir alışverişinde bulunmak, eleştiren perspektifleri güçlendirmek ve çalışma alanları ve uzmanların birbirleriyle, ilgili alana dair paydaşlarla etkileşimini ve diyalogunu artırmak için bir araya geldikleri konferans, sempozyum, çalıştay, panel, seminer ve atölye gibi faaliyetleri içerir.

Akademik yayınlarda ve etkinliklerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin gözetilmesi; bu çalışmaların içeriğinde temsilin ve katılımın toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim çeşitliliğine sahip olması anlamına gelir. LGBTI+'ların bizzat kendisinin dahiliyetiyle veya konu olarak meselelerin bu çalışmalara dahil edilmesiyle; deneyimlerin, bakış açılarının ve karşılaştıkları zorlukların ele alınması mevzubahis faaliyet ve çalışmalarını kapsayıcı kılar.

Türkiye'deki akademik yayınlarda, özellikle de yüksek lisans ve doktora tezlerinde LGBTI+ ve queer odaklı konuların yeterince ele alınamadığı ortada. İfade özgürlüğü ve akademik özgürlüğü kısıtlayan baskı ve mobbing gibi pek çok kısıtlayıcı etmeden ötürü lisansüstü öğrencileri, araştırmacılar ve akademisyenler kurumlarının çatısı altında bu çalışma alanlarında üretmekten caydırılabilir, çekinebilir, araştırma konularını değiştirmek zorunda bırakılabilir, çalışmalarının ana odağını veya başlıklarını değiştirmeye mecbur bırakılabilir, öğrenciler konuda ısrarcı olursa danışmansız kalabilir, yine araştırma süreci için gereken etik kurul onayını alamayabilir ve hatta jüri onayından geçmiş teslim hazırlanmış tezler anahtar sözcükler ve ilgili içerik dolayısıyla son dakika majör değişikliklere tabi tutulabilir, öğrenciler bu değişiklikleri yapmak istemedikleri durumlarda eğitim öğretim hayatlarına son verilebilir ya da öğrenciler eğitimlerini yarıda bırakabilir.

Tüm bu zorlukların üstesinden gelmek ve akademiye toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı çalışmaların yaygınlaşmasını sağlamak ve öğrencileri desteklemek için akademisyenlerin ve kurumların ellerini taşın altına koymasına gerekiyor. Bu süreçte akademisyenler en başta öğrencilerini ve meslektaşlarını yalnız bırakmamalıdır. Akademisyenlerin kampüslerinde eğitim hakkı ihlaline maruz bırakılan öğrencilere destek olması, konu kapsamında öğrenciyi ilgili birim ve kuruluşlara yönlendirmesi gerekir.

Tüm bunların önlenmesi ve daha özgür ve kapsayıcı akademi için akademisyenler:

- Toplumsal cinsiyet eşitliği ve ilgili konular hakkında birikimlerini geliştirebilir ve güncelleyebilir. İlgili tematik alanlarda çalıştaylara, seminerlere ve eğitim oturumlarına katılabilir, akademik literatürü takip edebilir ve akademik ilgi alanlarını kesişimsel perspektiflerle ve kapsayıcı perspektiflerle besleyebilir. Bunun için çeşitli bakış açısına sahip topluluklarla etkileşim içerisinde olmak gerekir.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği alanında çalışan sivil toplum kuruluşları ve çalışmalarını yakından takip edebilir. Bu kuruluşlarla iletişimde kalarak hem öğrencilerini veya meslektaşlarını ihtiyaç halinde yönlendirebilir hem de kuruluşların ihtiyaçları doğrultusunda gönüllü veya profesyonel olarak kendilerine destek sağlayabilir.
- Kapsayıcı toplumsal cinsiyet çalışmalarıyla ilgilenen veya bu alanlarda uzmanlaşmış meslektaşlarla iş birliği yapılabilir. Birlikte araştırma projeleri başlatılabilir, ortak yayınlar geliştirilebilir, bu birlikteliklere başta güvencesiz lisansüstü öğrencileri olmak üzere ilgili akademik alana dair çalışma yürüten, yürütmek isteyen öğrenciler dahil edilebilir, ayrıca ilgili alana yönelik akademik etkinlikler düzenlemek için sadece meslektaşlarından değil sivil toplum kuruluşlarından da destek alabilir. Bu sayede türlü iş birlikleri ve faaliyetler geliştirilebilir.
- Akademik yayınlar ve etkinliklerde, toplumsal cinsiyet kimliklerini kapsayıcı bir dil ve terminoloji kullanmalıdır ve bunu yaygınlaştırmak için etki alanını teşvik etmelidir. Bunun için kişilerin kimlik isimleri yerine beyan edilen isimlerinin ve kişinin tercih ettiği zamirlerin kullanılmasına özen gösterilmelidir. Ayrıca cis-heteronormatif varsayımlardan kaçınılması gerekir.
- Akademik faaliyetlerin düzenlenmesinde LGBTİ+'lar ve toplumsal cinsiyet eşitliği uzmanları dahil olmak üzere çeşitli birikime ve deneyime sahip konuşmacıları, yazarları etkinliklere, birlikte üretmeye davet edebilir.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği alanlarında çalışan öğrenciler, araştırmacılar ve akademisyenler arasında ağ kurulmasında aktif rol oynayabilir. Ağın ve ağda yer alan kişilerin sayesinde akademik etkinlikler

birlikte düzenlenebilir, faaliyetlerin hazırlıkları kolaylaşabilir, iş yükü paylaşılabilir. Ayrıca ağ sayesinde ilgili alana dair çalışanlar tanışabilir ve böylece birlikte çalışma imkanları yaratılabilir.

- Toplumsal cinsiyet eşitliği konularına ilişkin araştırmalar, faaliyetler için kurumsal destek, kaynak geliştirme ve kapasite geliştirme için savunuculuk yapılabilir. Bu konuların ele alınmasına dair ihtiyacı vurgulamak için, meselenin önemini, kütüphane kaynakları, ders materyalleri, etkinlik fizibilitesi için gerekenleri özellikle finansal destek sağlanması için ilgili bölümler, kurullar, komiteler ve rektörlük ile iletişime geçilebilir.

06.
SON SÖZ

Üniversitelerin sadece eğitim-öğretim mekanı olmadığını, LGBTİ+'lar başta olmak üzere tüm öğrencilere özgürlük ve sosyalleşme imkanlarını sunma potansiyeli taşıyan güvenli alanlara sahip kurumlar olduğunu bu serinin ilk rehberi olan "LGBTİ+'lar İçin Daha Eşit ve Özgür Üniversiteler: Güvenli Alanlara Dair Politika ve Uygulama Önerileri"nde vurgulamıştık.

Üniversitelerin iklimini LGBTİ+ üniversite bileşenleri için daha güvenli ve kapsayıcı atmosfere büründüren niteliklerin içerisinde akademik faaliyetler ve müfredatların toplumsal cinsiyet eşitliğini dikkate alması da yer almaktadır. Müfredatlarda, akademik yayın ve faaliyetlerde toplumsal cinsiyet eşitliği ve LGBTİ+ odaklı konuların ele alınması ve kapsayıcı faaliyetlerin teşvik edilmesi tüm üniversite bileşenlerin daha olumlu ve destekleyici bir kampüs ortamında öğrenmesine, yaşamasına ve çalışmasına olanak sağlar.

Bu rehberde karşılaşılan tüm zorluk ve engellere rağmen LGBTİ+'ları kapsayan, destekleyen ve güçlendiren akademilerin inşası ve sürdürülebilirliği için özellikle akademiye dönüştürecek güce ve potansiyele sahip akademisyenler için uygulanabilecek adımları derlemeye çalıştık.

Akademisyenler LGBTİ+ öğrencilerle dayanışarak, öğrencilere alan açarak, öğrencilerin birikimlerine ve kendilerini geliştirmelerine katkı sunarak ve çalışmalarını, sözlerini yaygınlaştırarak, LGBTİ+'ların akademik atmosfere ve topluluğa dahil edilmesinde ve bu mecraların kapsayıcılığının geliştirilmesinde hayati bir rol oynar. Elbette akademiye daha kapsayıcı bir hale büründürme sorumluluğu başlı başına akademisyenlerin omuzlarında değildir. Sivil toplum ve meslektaşları ve öğrencilerle birlikte gerçekleştirilebilecek kolektif çabalar sayesinde bu adımları birden olmasa da bebek adımlarıyla gerçekleştirmek mümkün. Ancak bu sayede cinsiyeti, kimliği veya ifadesi ne olursa olsun tüm çeşitliliğiyle öğrencilerin kabul gördüğü ve desteklendiği fırsatlar yaratılabilir.

LGBTİ+ öğrencilerin tüm öğrencilerle eşit imkan ve haklara erişebildiği daha özgür üniversiteler tahayyülüyle...

07.

KAYNAKÇA

Cullen, M., and Smart, J. (1991) "Issues of Gay, Lesbian, and Bisexual Student Affairs Professionals." In N. J. Evans and V. A. Wall (Ed.), *Beyond Tolerance: Gays, Lesbians and Bisexuals on Campus*. Washington, D.C.: American College Personnel Association.

Evans, N. (2009). *Student Development in College: Theory, Research, and Practice*. San Francisco, CA: Jossey-Bass

Garvey, J. C. (2020). Critical Imperatives for Studying Queer and Trans Undergraduate Student Retention. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 21(4), sf.431–454. doi:10.1177/1521025119895511.

Lattuca, L. R., ve Stark, J. (2009). *Shaping the college curriculum: Academic plans in action* (2nd ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Linley, J. L., Renn, K. A., ve Woodford, M. (2014). Examining The Academic Microsystems of Successful LGBT STEM Majors. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, Philadelphia, PA.

Mayo, C. (2014). *LGBTQ Youth and Education: Policies and Practices*. New York, NY: Teachers College Press.

McGill C. ve Joslin, J. (Ed). (2021). *Advising Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, and Queer College Students*. Stylus Publishing.

Pitcher N. E. vd. (2018) Affirming policies, programs, and supportive services: Using an organizational perspective to understand LGBTQ+ college student success. *Journal of Diversity in Higher Education*, 11(2). sf.117–132. <https://doi.org/10.1037/dhe0000048>

Tinto, V. (1993). *Leaving college: Rethinking the causes and cures of student attrition* (2nd

ed.). Chicago, IL: University of Chicago.

08.

İLETİŞİM

Bilgi için

info@unikuir.org

Hukuki ve Akademik Destek için

danisma@unikuir.org

<http://unikuir.org>

<https://twitter.com/unikuir>

<https://www.instagram.com/unikuir/>

<https://www.facebook.com/unikuir/>

© /unikuir
www.unikuir.org
✉ info@unikuir.org

